

Fredrik Søegaard

LYDEN AF VIKING

Et musikformidlingsprojekt i en virksomhed

PUFF - en skriftserie om **pædagogisk udvikling, forskning og formidling.**

PUFF

Skriftserie fra Vestjysk Musikkonservatorium
om pædagogisk udvikling, forskning og formidling.

Fredrik Søgaard
Lyden af Viking
Et musikformidlingsprojekt på en virksomhed.

PUFF nr. 2-07

Juni 2007

VMK Forlag
Vestjysk Musikkonservatorium
Kirkegade 61, 6700 Esbjerg.
Tlf: +45 76104300 · Fax: 76104310 · e-mail: info@vmk.dk
www.vmk.dk

Ansvarshavende redaktør:
Carl Erik Kühl
E-mail: cek@vmknet.dk

Tryk: Fællestrykkeriet - SUN
Aarhus Universitet
Universitetsparken, bygn. 1163
8000 Århus C.

ISBN 978-87-89919-02-7

PUFF

fra Vestjysk Musikkonservatorium

PUFF kan afhentes eller rekvireres gratis på Vestjysk Musikkonservatorium, så længe oplaget rækker.

PUFF bringer primært artikler fra skribenter med tilknytning til Vestjysk Musikkonservatorium, men alle interesserede er velkomne til at indsende bidrag til redaktionen med henblik på trykning

Elektroniske udgaver af PUFF fås på adressen:
www.vmk.dk

I øjeblikket kan følgende skrifter rekvireres:

- 1-07 Mogens Christensen:
Ugler i musen. Om viden, tænkning og refleksion på musikkonservatoriet.
- 2-07 Fredrik Søegaard:
Lyden af Viking.
Et musikformidlingsprojekt i en virksomhed.
- 3-07 Carl Erik Kühl:
Auditiv analyse.
Helhed og del. Lighed og forskel. Stabilitet og forandring

Fredrik Søegaard

LYDEN AF VIKING

Et musikformidlingsprojekt i en virksomhed

Introduktion

Siden 1960'erne har "kunst på arbejdspladsen" været en af de måder, kunstnere har benyttet til at få et publikum i tale (fx Porskrog, 2006). Teaterstykker, koncerter og maleriudstillinger har turneret fra virksomhed til virksomhed for at møde folk i deres dagligdag og udenfor kunstens sædvanlige rum i koncertsale, teatre og på museer. I denne form for kunstformidling, er der imidlertid stadig tale om et helt konventionelt syn på, hvem der skaber kunsten og hvem der aftager den – virksomhedernes medarbejdere forventes at agere publikum til kunstneres værker, ikke deltagere i dem.

En af de bærende idéer i arbejdet med musikformidling på Vestjysk Musikkonservatorium, er at der foregår en helt særlig og unik formidling af kunst, hvis man selv er direkte medskabende – altså overskrider grænsen mellem "kunstner" og "publikum". Man lærer så at sige om musik ved at deltage som aktivt udøvende musiker/komponist i et projekt. Projekter som *Musikalske byggesten*, *TranZart* og kompositionsprocesser på private og offentlige virksomheder er eksempler på denne "musikformidling med musik".

Byggestensmetodikken formidler typisk klassiske værker ved, at målgruppen aktivt arbejder med karakteristiske træk ved et givent værk ("byggesten"), ved

hjælp af hvilke man genkomponerer værket (fx Mogens Christensen: Kreativ Værkintroduktion – til 9 satser fra Carl Nielsens symfonier”, Folkeskolens Musiklærerforening, 2005).

I projektet *TranZart*-projektet, som er et konkret samarbejdsprojekt mellem Vestjysk Musikkonservatorium og Esbjerg Kunstmuseum, komponerer grupper af børn og/eller voksne musik til museets billeder og musikken udføres på stedet af en gruppe musikere fra Vestjysk Musikkonservatorium, således at målgruppen udelukkende er komponister af musikken.

Kompositionsprocesser på virksomheder tager udgangspunkt i den forestilling, at en virksomheds særlige identitet også lader sig udtrykke i et sprog som musikkens. De senere år er begrebet “organisationsæstetik” blevet fremsat mest udførligt af professor i “organisationssociologi” ved universiteterne i Trento og Siena, Italien, Antonio Strati (Strati, 1999). Strati viser, hvordan en æstetisk forståelse af organisationer kan udvide vores viden om og indsigt i de mange processer der skaber en organisations virke. Det skal understreges, at Strati benytter begrebet “æstetik” i en noget anden betydning end den, der sædvanligvis kendes fra kunstarterne og filosofien. Hos Strati omfatter det æstetiske et udvidet felt for det samlede “ikke-rationelle” og “ikke verbale” område i en hvilken som helst organisation.

Organisationers liv er gennemvævet af æstetik, mens konventionelle organisationsanalyser er domineret af en “videnskabelig”, logisk-rationel tradition, der ignorerer den æstetiske dimension. Strati pointerer hér betydningen af det følelsesmæssige, vigtigheden af det symbolske, og den subjektive indflydelse fra kulturen og fra lærings- og erkendelsesprocesser. Ifølge Strati er disse fænomener relateret mere til et æstetisk end til et rationelt felt, og det kræver nye undersøgelsesmetoder at opnå en rigere indsigt i organisationers dynamik.

Dekonstruktionen og det narrative

Et andet nyere begreb, der ligger bag kompositionsprojekterne, er “det narrative”. Begrebet stammer fra litteraturforskningen og dukker under postmoderniteten op indenfor andre områder, først og fremmest psykoterapien, hvor det behandles grundigt af den australske terapeut Michael White (White, 2006)

Teoriens udgangspunkt er, at man ved at “fortælle sit liv” kommer til en mere omfattende forståelse af identiteten. Måden, vi skaber mening i tilværelsen på, er, hvad vi udvælger som “fortællingen” om vores liv. Centralt står her den franske filosof Jacques Derridas begreb om “*dekonstruktion*” (Derrida, 1970). Dekonstruktion opstår hos Derrida som metode til litteraturanalyse, hvor analysens mål er, at finde “alternative” historier i forhold til “hovedhistorien” i et litterært forløb. Der er altså ikke kun én sandhed i en historie, men flere brugbare “alternative” sandheder. Dekonstruktion har haft en kolossal betydning indenfor postmoderne teori – fx i begrebet “historiens død”, som netop ikke betyder fraværet af historie som sådan, men tværtimod tilstedeværelsen af mange samtidige historier. Det benytter White til at danne sit terapeutiske credo: Der er altid flere fortællinger om et liv. Ved at benytte dekonstruktionen i forhold til den dominerende fortælling, skabes der alternative fortællinger, som kan danne udgangspunkt for det videre liv. Dette er nemt nok at forstå i en terapeutisk sammenhæng. Ved alvorlige kriser i livssituationen, kan disse alternative livsfortællinger føre patienten i nye retninger og således medvirke til at danne nye handlingsmuligheder.

Men i virkeligheden er der “modfortællinger” overalt, og alle steder indeholder de kimen til frugtbare forandringer og nye handlingsmuligheder.

Set i lyset af denne narrative tilgang til livet, vil en musikalsk kompositionsproces (der jo også er en slags fortælling) altså potentielt kunne dekonstruere en dominerende forestilling om fx en virksomheds identitet – så meget desto mere som musik netop er et sprog, der per definition indeholder

livserfaringer, der er udtrykt på en ikke-verbal og ikke-sproglig måde som beskrevet i Stratis organisationsæstetik. Ved at fremkomponere en “virksomhedens musik” udtrykkes altså en eller flere alternative fortællinger om virksomheden, der oven i købet ikke er tilgængelige i sprogets verden. For at virksomheden direkte kan inkludere disse fortællinger i sin identitet, kræves selvfølgelig en art “oversættelse” af musikkens udsagn tilbage til sproget. Dette sidste er netop et perspektiv, som jeg selv har tænkt mig at udbygge i fremtidige kompositionsprocesser – i skrivende stund har jeg kontakt med coachingvirksomheden *Dispuk*, som netop arbejder med dekonstruktion af betydning inspireret af Stratis organisationsæstetik.

Lyden af *Viking*

Projektet startede med en henvendelse fra den verdensomspændende lokale virksomhed *Viking*, der fremstiller redningsudstyr til skibe. De spurgte mig, om “vi ville lave et kunstværk sammen med dem”. Efter et par møder med stedets personaledirektør, Tue Byskov Bøtkjær, enedes vi om en model, hvor alle virksomhedens afdelinger, fra gulv til loft så at sige, hver skulle udpege en komponistgruppe på fra 2-5 deltagere. Disse grupper skulle så i samarbejde med studerende fra Vestjysk Musikkonservatorium komponere en række musikstykker, som skulle blive til “lyden af *Viking* – eller virksomhedens identitet, udtrykt i musikkens sprog.

Henover det meste af 2006 mødtes vi ugentligt med medarbejderne i disse grupper – og resultatet blev 11 kompositioner med stor stilistisk bredde. Projektet afsluttedes i november 2006 med en koncert på *Viking* i en af deres produktionshaller, hvor musikken blev spillet dels “live”, dels elektronisk for et publikum bestående af medarbejdere på virksomheden og deres nærmeste familier. Projektets målsætning om “at lave et kunstværk sammen med os” sås således opfyldt, men jeg kunne godt tænke mig, at perspektivere projektet i

forhold til de ovenfor nævnte teorier om det narrative og dekonstruktion af mening.

Fem af kompositionerne (se: www.musikformidling.dk/projekter/viking/ nr.4, 5, 6, 7 og 9)

tager udgangspunkt i citater fra musik, som de pågældende komponistgrupper har udvalgt som karakteristiske for deres afdelinger. De endelige kompositioner, baseret på disse citater, er udformet af studerende fra Vestjysk Musikkonservatorium. For at belyse det dekonstruktivistiske potentiale i disse processer vil jeg nedenfor kort skitsere de forskellige metoder, som de studerende har arbejdet med, og antyde deres dekonstruktive ansatser. Det bør dog pointeres, at denne dekonstruktion på ingen måde har været en del af komponisternes bevidste strategi.

'Hal' – Thomas Budde

Thomas har af en længere række musikstykker foreslået af komponistgruppen valgt to ud, som udgør størstedelen af materialet i hans komposition: *Verden er i farver* (Kasper Winding/Lis Sørensen) og *Svantes lykkelige dag* (Benny Andersen/Poul Dissing)

Thomas har anvendt en helt dominerende lydeffekt ("timestretch") som trækker musikkens fraser ud i ekstremt lange klangflader. Komponistgruppen havde pointeret, at det ikke var sangene i deres helhed, der var udvalgt, men netop kun de centrale steder, som Thomas har benyttet til sine "stræk" (fx kun frasen med den melodisk opadstigende bevægelse på "Havet er så blåt, som mit øje kan se" fra "Verden er i farver"). Det stod således allerede med komponistgruppens anvisninger klart, at musikken var opdelt på en måde, der afspejlede en meget fin, formodentlig intuitiv, fornemmelse for, hvad der var det centrale i denne type proces – altså en anden lytteproces eller i hvert fald en

bevidstgørelse af en specialiseret lyttemåde.

Da gruppen fik forespillet den færdige musik, reagerede de meget overraskede over resultatet, ikke på nogen negativ måde, snarere som om de oplevede en helt ny verden udfra deres angivelser. Dette er præcis, hvad White omtaler som “alternativ fortælling” – et videre arbejde med gruppen kunne meget spændende tage sit udgangspunkt i en bearbejdning af denne (for dem) “nye” musik. Thomas’ musik repræsenterer – stadig med udgangspunkt i gruppens egne forslag - en helt anden musik end den, de er vant til at høre, og har derfor potentiale til en fornyelse af gruppens virkelighed. Naturligvis kræver dette, at projektet på *Viking* ikke er slut med koncerten, men fortsætter i en viderebearbejdning af de komponerede musikstykker.

'Systue' – Jens Toyberg

Jens har benyttet en særlig filtrering af citaterne, hvor han så at sige er gået ind til en slags “lydkerne” for hvert citat, ved at bortfiltrere store dele af den oprindelige lyd – som imidlertid vil være helt ukendeligt for alle andre end komponisten.

Her er altså valgt dekonstruktion som en helt konkret metode for kompositionen – kompositionens lydmateriale er ved hjælp af denne filtrering, selv blevet til “alternative fortællinger” til forlæggets dominerende og velkendte fortællinger.

Også her vil dekonstruktionen selvfølgelig kræve et efterbehandlingsforløb, hvor gruppen skal prøve at finde frem til, hvad disse nye muligheder kan resultere i. Kompositionen præsenterede i hvert fald gruppen for ikke bare et helt nyt stykke musik, men også en helt ny genre (eksperimenterende elektro-akustisk musik).

'Lager' – Ryan Kristensen

Gruppen indkredsede selv de to hovedelementer: hård rock og synthesizermusik á la Jarre. Ryan har så sat disse sammen til et musikalsk forløb bl.a. med præcise dynamiske anvisninger fra gruppen, der har ønsket at afspejle en arbejdsdags forskellige tempi i kompositionen. Karakteristisk for denne type dekonstruktion er den nye "samling" af velkendte fortællinger til en "alternativ" syntese mellem de to tidligere adskilte fortællinger. Her er der ikke som sådan tale om helt nye elementer, men om en sidestilling af noget, der ikke tidligere var forenet. Noget, som musikken jo er særdeles velegnet til at udtrykke i begrebet flerstemmighed.

Efterord

Som det fremgår, er der meget store og spændende perspektiver forbundet med kompositionsprocesser, hvor musik formidles *med* musik. Processerne formidler i sig selv centrale aspekter af kunstnerisk skabende virksomhed – en aktivitet, der kun sjældent formidles i et samfund der er domineret af en kultur- og kunstopfattelse, hvor producenterne interesser først og fremmest ligger i, hvordan man får afsat sine værker til et konsumerende publikum, og ikke i at dele den menneskelige udtryksform, der ligger i det skabende, med andre – sådan som det finder sted i fx kollektive kompositionsprocesser.

Dertil kommer det vide perspektiv i afdækningen af organisationsæstetikken, hvor processerne bidrager til at udforme vanskeligt tilgængelige erfaringer til musikalske udtryk skabt af organisationens deltagere, som derved udvider den samlede forståelse af organisationens liv.

HENVISNINGER TIL LITTEKATUR OG WEBSITES

Christensen, Mogens. *Kreativ Værkintrudktion til 9 satser fra Carl Nielsens symfonier*, Folkeskolens Musiklærerforening, 2005.

Derrida, Jacques. *Om Grammatologi*, Arena, 1970

Lyden af VIKING

www.musikformidling.dk/projekter/viking/

Porskrog, Kirsten. *Kunstneren i Virksomheden*, 2006.

<http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=12300>

Strati, Antonio. *Organization and Aesthetics*, Sage Publications, 1999

White, Michael. *Narrativ teori*, 2006

_____ *Narrativ praksis*, Hans Reitzel, 2006

Vestjysk Musikkonservatorium, Kirkegade 61, DK-6700 Esbjerg.
Tlf. +45 76104300 · Fax +45 76104310 · e-mail: info@vmk.dk